

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สังคมไทยในปัจจุบันเป็นสังคมที่อยู่ในระหว่างการเปลี่ยนแปลงทุก ๆ ด้าน จัดอยู่ในสภาพสังคมที่สับสนและไม่สมดุล ทำให้บรรดาเยาวชนมีพฤติกรรมที่แตกต่างไปจากอดีต ขาดความเป็นระเบียบเรียบร้อย ก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมา

ทั้งนี้ เพราะเด็กและเยาวชนเป็นทรัพยากรที่มีค่ายิ่งของชาติ เพราะถือว่าเป็นผู้รับช่วงทุกสิ่งทุกอย่างจากผู้ใหญ่ และเป็นกำลังของชาติอย่างแท้จริง ดังนั้นถ้าเด็กและเยาวชนของชาติในวันนี้ขาดความรับผิดชอบและขาดระเบียบวินัยแล้ว เราจะหวังให้อนาคตของชาติก้าวหน้าไกลไปได้อย่างไร (นิภา เพชรสม 2523 : 47) รัฐได้ตระหนักถึงความสำคัญในข้อนี้ จึงได้กำหนด เป็นนโยบายส่วนรวมในการพัฒนาการศึกษาไว้ในแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติระยะที่ 5 (พ.ศ.2525 - 2529) ข้อ 9 "เร่งฝึกและอบรมในด้านระเบียบวินัย คุณธรรม ความรู้จักรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม พร้อมทั้งสำนึกในความเป็นไทยร่วมกัน เพื่อการธำรงไว้ซึ่งเอกราชและอธิปไตยของชาติในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข" (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ม.ป.ป. : 22) และกำหนดไว้ในแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (พ.ศ.2530 - 2534) ข้อ 1 "การศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต เศรษฐกิจและสังคม จัดและส่งเสริมการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาเด็ก เยาวชนและประชาชนให้มีความรู้ ความสามารถ มีคุณธรรม มีระเบียบวินัย และมีทักษะในการพัฒนาคุณภาพชีวิต" (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2529 : 2)

ในฐานะที่โรงเรียนเป็นสถาบันทางสังคมที่ทำหน้าที่ถ่ายทอดเจตนารมณ์ของรัฐทางการศึกษา โรงเรียนจึงต้องทำหน้าที่สั่งสอนอบรมและพัฒนาความมีวินัยให้เกิดขึ้นแก่นักเรียน และเนื่องจากโรงเรียนเป็นศูนย์อบรม เด็กที่มาจากครอบครัวที่มีพื้นฐานทางสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อมแตกต่างกัน ทำให้เด็กมีความประพฤติแตกต่างกันออกไป โรงเรียนจึงจำเป็นต้องกำหนดระเบียบต่าง ๆ ขึ้นมาเพื่อเป็นเครื่องควบคุมความประพฤติของนักเรียนและเพื่อให้นักเรียน

ปฏิบัติตาม

เมอร์ริล ที อีตัน และคณะ (Merrill T. Eaton and Others 1956 : 350) กล่าวถึงระเบียบวินัยของนักเรียนว่า ข้อบังคับที่กำหนดขึ้นใช้กับนักเรียนก็คือระเบียบที่นักเรียนพึงปฏิบัติซึ่งมีหลายประเภท เช่น ระเบียบทั่วไป ระเบียบการยื่นขอใบประเมินผล ระเบียบการลา เป็นต้น แต่ระเบียบที่ว่าด้วยการปฏิบัติตนของนักเรียนนั้น นับเป็นหัวใจของการปรับพฤติกรรมนักเรียนให้เป็นไปในทางที่พึงปรารถนาของสังคม ซึ่งแต่ละโรงเรียนอาจมีรายละเอียดปลีกย่อยต่าง ๆ กันออกไปบ้าง แต่เมื่อพิจารณาโดยรวมแล้ว ระเบียบวินัยของนักเรียนจำแนกได้เป็น 3 หมวดคือ ระเบียบการแต่งกาย ระเบียบความประพฤติ และระเบียบในชั้นเรียน โดยถือว่าการประพฤติปฏิบัติตามระเบียบนั้นก็คือวินัยของนักเรียนนั่นเอง

สำหรับระเบียบวินัยของโรงเรียนของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ในสถานศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษาในประเทศไทยนั้น ได้ถือปฏิบัติตามประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 132 ลงวันที่ 22 เมษายน พ.ศ. 2515 กฎกระทรวงฉบับที่ 1 พ.ศ. 2515 ว่าด้วยการแต่งกายและความประพฤติของนักเรียนและนักศึกษา และระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยเครื่องแบบนักเรียนและนักศึกษา พ.ศ. 2527 ซึ่งจากกฎระเบียบนี้จะเห็นว่าได้กำหนดระเบียบไว้ 2 หมวด คือ หมวดระเบียบการแต่งกาย และหมวดระเบียบความประพฤติโดยรวมเอาระเบียบในชั้นเรียนไว้ในหมวดระเบียบความประพฤติด้วย ซึ่งระเบียบเหล่านี้จะกล่าวไว้อย่างกว้าง ๆ และให้อำนาจแก่โรงเรียนหรือสถานศึกษาในการกำหนดระเบียบข้อบังคับเพิ่มเติมได้ตามความเหมาะสมแก่โรงเรียนนั้น ๆ

ปีน มาลากุล (2506 : 50) ได้ให้ความหมายของวินัยไว้ว่า วินัย คือ

1. การเชื่อฟังครู อาจารย์ ตลอดจนประกาศและคำสั่งของโรงเรียน
2. การกระทำตามระเบียบที่กำหนดไว้
3. ปฏิบัติตามสิ่งที่นึกว่าสมควรจะกระทำ ถึงแม้ว่าจะไม่กำหนดไว้เป็นระเบียบหรือกฎเกณฑ์ก็ตาม เช่น ไม่มีกฎห้ามใส่หมวกในห้องเรียน แต่ผู้ที่มีวินัยย่อมไม่กระทำเช่นนั้น

ดังนั้นสรุปว่า วินัยที่ทางโรงเรียนเริ่มฝึกให้แก่นักเรียนเป็นเบื้องต้นจึงได้แก่การฝึกให้นักเรียนรู้จักปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับของโรงเรียนที่ว่าด้วยเรื่องการแต่งกาย ความประพฤติ

และเรื่องเกี่ยวกับการเรียนในชั้นเรียนทั้งที่กำหนด และไม่ได้กำหนดไว้ เป็นลายลักษณ์อักษร แต่เป็นสิ่งที่ครูคาดหวังให้นักเรียนพึงปฏิบัติเพื่อฝึกฝนจิตใจ ท้าทาย ทักษะคิดให้อยู่ในความถูกต้อง มีเหตุผล ก่อให้เกิดวินัยแห่งตนที่จะทำให้นักเรียนเป็นคนดีขึ้นนั่นเอง (ทวงทิพย์ วีระณรงค์ 2529 : 10)

นักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาประกอบด้วยนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งมีอายุระหว่าง 12-15 ปี และนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายซึ่งมีอายุระหว่าง 15-18 ปี ซึ่ง พรหมิ ช.เจนจิต (2528 : 147-151) กล่าวถึงลักษณะทางร่างกาย ทางสังคม ทางอารมณ์ และสติปัญญา ของนักเรียนทั้งสองระดับไว้ สรุปได้ดังนี้

นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

1) ลักษณะทางร่างกาย เด็กส่วนใหญ่เริ่มเข้าสู่วัยหนุ่มสาว โดยเด็กหญิงจะเข้าสู่วัยรุ่นเร็วกว่าเด็กชาย ลักษณะทางเพศจะปรากฏชัดเจน เด็กวัยนี้ร่างกายจะมีลักษณะแก่งก้างทำอะไรขาดตาไปหมด

2) ลักษณะทางสังคม เป็นวัยที่ขาดความมั่นใจ จึงมักจะทำอะไรคล้าย ๆ กับกลุ่มเพื่อให้เป็นที่ยอมรับ เช่น การแต่งกาย การแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ เป็นวัยที่กลุ่มเพื่อนมีอิทธิพลอย่างยิ่ง จะปฏิบัติตามข้อตกลงของกลุ่มยิ่งกว่าการปฏิบัติตามพ่อแม่ จะไว้วางใจเพื่อนยิ่งกว่าพ่อแม่ และต้องการอิสระ จึงเป็นวัยที่มีข้อขัดแย้งกับผู้ใหญ่อยู่มาก

3) ลักษณะทางอารมณ์ เป็นวัยที่ค่อนข้างเจ้าอารมณ์ และมีอารมณ์ไม่แน่นอน เมื่อมีอารมณ์โกรธจะแสดงอาการโกรธออกมา อาจชอบส่งเสียงดังอึกทึก เพื่อปิดบังการขาดความมั่นใจของตัวเอง และเป็นวัยที่มีแนวโน้มที่จะใจแคบ และยึดความเห็นของตัวเอง เด็กวัยนี้เริ่มมองดูผู้ปกครอง และครุตามความเป็นจริงมากขึ้น และเริ่มรู้สึกว่าผู้ใหญ่ก็มีโอกาสทำผิดได้ จึงมักจะแสดงท่าทีแข็งขืนต่อต้าน

4) ลักษณะทางสติปัญญา เด็กวัยนี้สามารถที่จะเข้าใจ มโนทัศน์ที่เป็นนามธรรมได้ดีขึ้น สามารถเข้าใจหลักศีลธรรมจรรยาต่าง ๆ ได้มากขึ้น แต่ก็ยังมีบาง มโนทัศน์ที่ยากแก่การจะเข้าใจ มีช่วงของความสนใจนานขึ้น แต่ก็ยังคงมีลักษณะแบบ เพื่อฝันอยู่

นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

1) ลักษณะทางร่างกาย เด็กวัยนี้ส่วนใหญ่มีความเจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่เต็มที่ เริ่มมีพัฒนาการทางเพศ ต่อมต่าง ๆ เจริญเติบโตอย่างเต็มที่ เกิดการเปลี่ยนแปลงในร่างกาย เด็กวัยนี้จะสนใจในร่างกายของตัวเอง และจะหมกมุ่นอยู่กับการแต่งตัว

2) ลักษณะทางสังคม จะมีลักษณะชอบทำตามกลุ่ม มีการขัดแย้งกับผู้ใหญ่มากขึ้น มีความนิยมชมชอบ หรือคลั่งไคล้อะไรเหมือน ๆ กัน และมากเกินไป เช่น แต่งตัวแปลก ๆ และวิตถาร มีความสนใจเพศตรงข้าม มีความคิดเรื่องการมีนัดและการแต่งงาน ทั้งนี้เด็กผู้หญิงมีความก้าวหน้าในด้านสังคมมากกว่าเด็กชายในวัยเดียวกัน

3) ลักษณะทางอารมณ์ เด็กวัยนี้มีอิสระมากขึ้น จึงมีปัญหาในการขัดแย้งกับบิดามารดาอยู่เสมอ มีความสับสนและพยายามจะพ้นจากการปกครอง และการเลี้ยงดูของบิดามารดา เกิดช่องว่างระหว่างวัย เมื่อมีอารมณ์จะแสดงออกในทางแข็งกร้าว ซึ่งเป็นลักษณะของการเปลี่ยนจากวัยเด็กสู่วัยผู้ใหญ่ และเป็นวัยที่เห่อฝันโดยเฉพาะเกี่ยวกับอนาคต

4) ลักษณะทางสติปัญญา วัยนี้มีพัฒนาการทางสมองสูงเกือบเท่าผู้ใหญ่ เพียงแต่ขาดประสบการณ์ ซึ่งทำให้ไม่สามารถใช้อย่างมีประสิทธิภาพเท่าที่ควร เป็นวัยที่คำนึงถึงการมีปรัชญาชีวิต โดยมุ่งเกี่ยวกับศีลธรรมจรรยา ศาสนา และการเมือง แต่เป็นเรื่องที่เด็กสับสนตัดสินใจไม่ได้

จะเห็นว่านักเรียนระดับมัธยมศึกษาทั้ง 2 ระดับนี้ ต้องการความเป็นอิสระ ยึดมั่นในความคิดของตัวเอง ให้ความสำคัญแก่กลุ่มเพื่อนและปฏิบัติตามกลุ่มเพื่อนมากกว่าที่จะปฏิบัติตามผู้ปกครองและครู รวมทั้งเป็นคนเจ้าอารมณ์ ซึ่งลักษณะเช่นนี้ทำให้เด็กวัยนี้ยอมง่ายต่อการชักจูงและคล้อยตาม สิ่งที่ไม่ดีงามของสังคม ทำให้นักเรียนมีพฤติกรรมที่ไม่เป็นที่พึงปรารถนา ดังนั้นโรงเรียนจึงต้องให้ความสนใจ และพยายามอบรมฝึกฝนนักเรียนให้มีพฤติกรรมตามที่โรงเรียนและสังคมต้องการ โดยให้การศึกษาเพื่อให้นักเรียนรู้จักวินิจฉัยสิ่งดีชั่ว และจัดสภาพแวดล้อมและแบบอย่างที่ดีให้แก่นักเรียน รวมทั้งกำหนดระเบียบข้อบังคับของโรงเรียนให้นักเรียนใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติตนเมื่ออยู่ในโรงเรียนด้วย

ผู้ที่สามารถมองเห็นพฤติกรรม การปฏิบัติตามหรือไม่ปฏิบัติตามระเบียบวินัยของโรงเรียนของนักเรียนได้ดีที่สุดได้แก่ ตัวของนักเรียนเอง เพราะนักเรียนเป็นผู้ปฏิบัติจริงตลอดเวลาว่าตนเองปฏิบัติถูกต้องตามระเบียบของโรงเรียนมากน้อยเพียงใด จากเหตุผลดังกล่าวนี้ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาว่าเมื่อโรงเรียนได้ปลูกฝังอบรมระเบียบวินัยแก่นักเรียนแล้ว นักเรียนได้ปฏิบัติตามระเบียบวินัยของโรงเรียนมากน้อยเพียงใด และต้องการศึกษาว่านักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นหรือตอนปลาย และนักเรียนชายหรือนักเรียนหญิงที่ปฏิบัติตามระเบียบวินัยของโรงเรียนมากกว่ากัน ผู้วิจัยจึงทำการวิจัยเรื่องการปฏิบัติตามระเบียบวินัยของโรงเรียนของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ตามการรับรู้ของตนเอง ซึ่งผลที่ได้รับจากการวิจัยครั้งนี้จะนำไปปรับปรุงวิธีการอบรมสั่งสอนของครูอาจารย์ให้นักเรียนปฏิบัติตามระเบียบวินัยของโรงเรียนมากขึ้น และเพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงระเบียบวินัยของโรงเรียนให้เหมาะสมกับสภาพสังคมมากขึ้นในโอกาสต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการปฏิบัติตามระเบียบวินัยของโรงเรียนของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตามการรับรู้ของตนเอง
2. เพื่อ เปรียบ เทียบการปฏิบัติตามระเบียบวินัยของโรงเรียนของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย ตามการรับรู้ของตนเอง
3. เพื่อ เปรียบ เทียบการปฏิบัติตามระเบียบวินัยของโรงเรียนของนักเรียนชายและนักเรียนหญิงระดับมัธยมศึกษา ตามการรับรู้ของตนเอง

สมมุติฐานการวิจัย

จากคำกล่าวของ ไดโรธี โรเจอร์ (Dorothy Rogers 1972 : 120-122) ที่ว่าวัยรุ่นนั้นที่ชื่อว่าวัยรุ่นพายุแคมก็ เพราะอารมณ์สัมพันธ์กับสภาพร่างกาย ยิ่งร่างกายอยู่ในช่วงเปลี่ยนแปลงมากเท่าใด การเกิดอารมณ์ก็รุนแรงมากเท่านั้น และเมื่อร่างกายเริ่มเข้าสู่ภาวะคงที่ อารมณ์แบบพายุแคมก็เริ่มจะหมดไป และจากการศึกษาระดับการพัฒนาทางจริยธรรม

ของบุคคลในหลายสังคม และวัฒนธรรมทั้งประเทศตะวันตกและตะวันออกของ ลอเรนซ์ โคลเบอร์ก (Lawrence Kohlberg 1969 : 377) สรุปว่า พัฒนาการทางจริยธรรมของมนุษย์ทั่วโลกมี 6 ขั้นนั้นพบว่า ในช่วงอายุ 13 ปี เด็กจะมีพฤติกรรมอยู่ในระดับ "ทำในสิ่งที่ตนคิดว่าคนอื่น ๆ เห็นด้วย" มาก ดังนั้นช่วงของวัยรุ่นระยะต้นนี้ พฤติกรรมของเขามัก เป็นไปตามสังคมของเพื่อนวัยเดียวกับที่เขาเป็นสมาชิกอยู่ แต่พออายุ 16 ปี จะลดพฤติกรรมในขั้นนี้ลง และในช่วงวัยรุ่นตอนกลางช่วงนี้มีสติปัญญาเจริญและประสบการณ์มากพอที่จะ เข้าใจได้พอสมควร เขาจะตระหนักถึงหน้าที่ของตนในกลุ่มหรือสังคม และจากผลการวิจัยของ เมอริล ที อีตัน และคณะ (Merrill T. Eaton and Others 1956 : 350-357) พบว่า นักเรียนที่ เรียนในระดับชั้น เรียนแตกต่างกันมีการฝ่าฝืนระเบียบโรงเรียนแตกต่างกัน ดังนี้

1. ในชั้น 1-6 มีการฝ่าฝืนกฎข้อบังคับและความประพฤติที่ขัดต่อศีลธรรมร้อยละ

73

2. ในชั้น 7-9 มีการฝ่าฝืนกฎข้อบังคับและความประพฤติที่ขัดต่อศีลธรรมร้อยละ

77

3. ในชั้น 10-12 มีการฝ่าฝืนกฎข้อบังคับและความประพฤติที่ขัดต่อศีลธรรมร้อยละ

28

วี โจนส์ (V. Jones 1954 : 781-832) ได้ศึกษาถึงความแตกต่างระหว่างเด็กชายและ เด็กหญิง ในด้านการปฏิบัติตามวินัย พบว่า เด็กชายวัยรุ่นจะฝ่าฝืนระเบียบวินัยมากกว่า เด็กหญิงวัยรุ่น ทั้งนี้เพราะสังคมมีได้มุ่งหวังให้หญิงและชายมีพฤติกรรมเหมือนกัน การฝึกรอบม เด็กแต่ละเพศจึงแตกต่างกัน เนื่องจากการยอมรับหรือปฏิเสธจากสังคมมีความหมายต่อหญิงมากกว่าชาย และสังคม เข้มงวดกวัดขั้นกับความประพฤติของหญิงมากกว่าชาย นอกจาก เด็กชายจะฝ่าฝืนระเบียบวินัยมากกว่าแล้ว ยังไม่เต็มใจที่จะกระทำตามกฎข้อบังคับต่าง ๆ โดยไม่คำนึงว่ากฎนั้นจะยุติธรรมต่อเขาหรือไม่ ส่วน วารินทร์ ม่วงสุวรรณ (2517 : 163) ได้วิจัยความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูถูกแบบให้ความรักและควบคุม ความเอื้อเฟื้อและวินัยทางสังคม ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนหญิงมีวินัยทางสังคมมากกว่านักเรียนชาย และจากผลการวิจัยของ นิทรา วรรณะ (2524 : 73) เรื่อง การศึกษาพฤติกรรมทางจริยธรรมของ

นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในกรุงเทพมหานคร พบว่า พฤติกรรมทางจริยธรรม เรื่องการรักษาระเบียบวินัยในห้องเรียนของนักเรียนชาย กับนักเรียนหญิงแตกต่างกัน โดยพฤติกรรมของนักเรียนหญิงสูงกว่านักเรียนชาย

จากผลการวิจัยดังกล่าว ผู้วิจัยจึงตั้งสมมุติฐานการวิจัยเรื่อง การปฏิบัติตามระเบียบวินัยของโรงเรียนของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ตามการรับรู้ของตนเอง ข้อที่ 1 ว่านักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายปฏิบัติตามระเบียบวินัยของโรงเรียนมากกว่านักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และข้อที่ 2 ว่า นักเรียนหญิงปฏิบัติตามระเบียบวินัยของโรงเรียนมากกว่านักเรียนชาย

ขอบเขตการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาการปฏิบัติตามระเบียบวินัยของโรงเรียนของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ตามการรับรู้ของตนเอง ทั้งนี้ได้ศึกษาเฉพาะการปฏิบัติตามระเบียบวินัยภายในโรงเรียนใน 3 หมวด คือ หมวดระเบียบการแต่งกาย หมวดระเบียบความประพฤติ และหมวดระเบียบในชั้นเรียน

2. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชายและหญิงระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย ในโรงเรียนมัธยมศึกษาประเภทสหศึกษาที่เปิดสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย สังกัดกรมสามัญศึกษา ในกรุงเทพมหานคร

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

1. การปฏิบัติตามระเบียบวินัยของโรงเรียน หมายถึง การประพฤติปฏิบัติตนตามระเบียบข้อบังคับของโรงเรียนซึ่งจำแนกออกเป็น 3 หมวด คือ หมวดระเบียบการแต่งกาย หมวดระเบียบความประพฤติ และหมวดระเบียบในชั้นเรียน

2. นักเรียนมัธยมศึกษา หมายถึง นักเรียนชายและนักเรียนหญิงระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลายในโรงเรียนมัธยมศึกษาประเภทสหศึกษา ที่เปิดสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย สังกัดกรมสามัญศึกษา ในกรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2531

3. การรับรู้ หมายถึง ความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับการประพฤติปฏิบัติตามระเบียบวินัยของโรงเรียน ตามแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. เป็นแนวทางในการอบรมสั่งสอนของครู อาจารย์ ให้นักเรียนได้ปฏิบัติตามระเบียบวินัยของโรงเรียนมากยิ่งขึ้น
2. เป็นแนวทางในการพิจารณาปรับปรุงระเบียบวินัยของโรงเรียนให้เหมาะสมกับสภาพสังคมต่อไป
3. เพื่อเป็นแนวทางในการวิจัยต่อไป